

Oppklaring av misoppfatninger

Stål Bjørkly
professor, dr. psychol., spesialist i klinisk psykologi
birkir@siv.no

Pål Grøndahl
psykologspesialist, ph.d.

Vi takker for Kirsten Rasmussens interesse for vår artikkel, men vil kort kommentere to misoppfatninger i hennes kritikk av den.

UTILREGNELIGHET

Vårt hovedmål med artikkelen i Psykologtidsskriftet nr. 4/16 var å gi en empirisk oppdatering av sammenhengen mellom psykotiske symptomer og vold. Vi gjorde dette ved å presentere forskningslitteratur som i all hovedsak er publisert de siste fem årene. Da gir det ikke mening at Rasmussen henviser til kurs de siste 15–20 årene som skal ha rommet gjennomgang av dynamiske risikofaktorer for vold. Dynamiske risikofaktorer dekker i tillegg til psykotiske symptomer et vidt spekter av faktorer som impulsivitet, antisosiale holdninger, osv. Disse er viktige, men vårt fokus var altså å presentere ny forskning på sammenhengen mellom psykotiske symptomer og vold. Hvis Rasmussen kan dokumentere at den forskningsbaserte kunnskapen vi beskriver i artikkelen når det gjelder sammenhengen mellom psykotiske symptomer og vold, fantes for 15–20 år siden, så er vi interessert i å få tilgang på denne forskningslitteraturen.

Vårt andre mål med artikkelen var å introdusere mulig relevans av å integrere denne nye kunnskapen i rettspsykiatriske erklæringer knyttet til voldskriminalitet utført av psykotiske mennesker. Som vi skrev i artikkelen, så hevdet Tilregnelighetsutvalget at det ikke finnes empiri som kan gjøre det mulig å etablere noen sikker sammenheng mellom psykose og en straffbar handling. Vi mener at vår gjennomgang av ny kunnskap viser at dette lar seg gjøre når det gjelder vold. Sammenheng mellom visse typer aktive psykotiske symptomer, sterkt emosjonelt ubehag og vold kan altså la seg påvise. Som en logisk konsekvens av dette vil psykotiske symptomer uten sterkt emosjonelt ubehag *ikke* føre til voldsatferd. Kunnskap om dette kan bidra til å redusere fordommer om voldsrisiko hos personer med psykoselidelser.

Uvanlig ordning

Rasmussen gjør et poeng av at ikke enhver psykoselidelse automatisk vil innebære utilregnelighet. Naturligvis vet vi det. Men i de fleste tilfeller der de sakkyndige mener å avdekke pågående psykotiske symptomer, vil og skal de nærmest automatisk konkludere med at observanden var psykotisk på handlingstiden. Dette skal de uansett om de psykotiske symptomene har noen sammenheng med den påståtte straffbare handlingen eller ikke. Dette er en uvanlig ordning internasjonalt sett. Vi vet også at tilregnelighetsbegrepet dekker flere tilstander enn psykose, men artikkelen omhandler altså, som overskrift og tekst for øvrig viser, kun psykose. Dette har tydeligvis Rasmussen ikke fått med seg.

Rasmussen skriver:

Som artikkelforfatterne selv nevner, så etterspørres ikke motiv og intensjon i utredninger av tilregnelighet i norsk rettspsykiatri. Derimot er det svært relevant å utrede symptomenes effekt på virkelighetsforankringen, som er det vesentlige poenget for å bedømme om en person var/er psykotisk i rettspsykiatrisk forstand.

Hvis det går an å «utrede symptomenes effekt på virkelighetsforankringen», hvorfor skal en da ikke også kunne utrede hvordan disse symptomene virket inn på motiv og intensjon ved en voldshandling? Eller sagt på en annen måte: Er det mulig å gjøre en utredning av effekt på «virkelighetsforankringen» uten å vurdere hvordan symptomene virket inn på motiv og intensjon (han vil drepe meg, jeg må forsvare meg ved å uskadeliggjøre ham)? Gir det virkelig mening i for eksempel en drapssak å utrede «symptomenes effekt på virkelighetsforankringen» uten å ha undersøkt om motivet for og intensjonen med handlingen var psykosepåvirket? Norge sier ja, resten av verden sier nei.

Vår artikkel handlet om psykotiske symptomer og vold. Vi kan ikke se hvordan artikkelen har bidratt til misoppfatning av dagens utilregnelighetsregler.